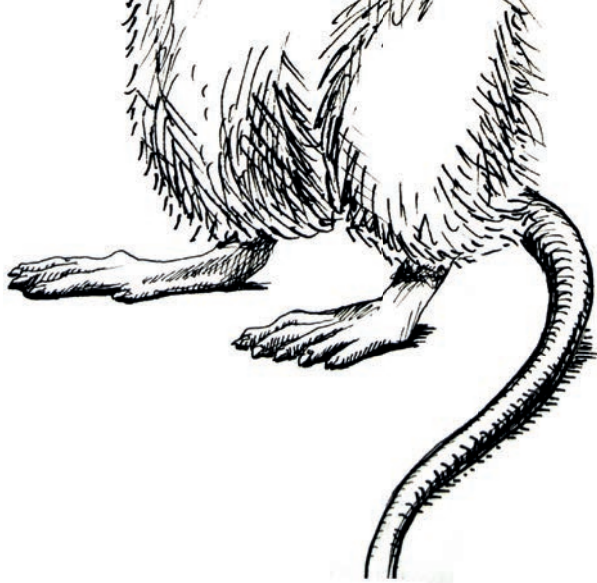

KALLE

Een rat moet eerst zijn naam verdienen. Dan moet hij hem waarmaken.

TOM MOORHOUSE

Kalle

vertaling Aimée Warmerdam met illustraties van Sonja Evers

Tekst © Tom Moorhouse 2016

Nederlandse vertaling © Aimée Warmerdam

Redactie Immeke Krabbe

Illustraties © Sonja Evers

Omslagontwerp Lenaleen

Oorspronkelijke titel Trickster

Oorspronkelijke uitgever Oxford University Press

Kalle is oorspronkelijk uitgegeven in het Engels in 2016.

Deze vertaling is tot stand gekomen in overeenkomst met Oxford University Press.

Trickster was originally published in English in 2016.

This translation is published by arrangement with Oxford University Press.

Nederlandse rechten

KNNV Uitgeverij, Zeist, 2017

1e druk

isbn 978 90 5011 611 4

nur 283, 223, 436

knnvuitgeverij.nl

Natuur ontdekken en beleven

De KNNV Uitgeverij is gespecialiseerd in unieke publicaties over natuur en landschap. Daarmee geeft de uitgeverij waardevolle kennis door van wetenschappers en amateurs aan een breed publiek. Zo draagt de KNNV Uitgeverij bij aan de bescherming van de Nederlandse natuur en aan het plezier dat mensen eraan beleven.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, photocopy, microfilm or any other means without the written permission from the publisher.

Voor Michalis en Daeira-Vasiliki

PROLOOG

Er zijn oneindig veel rattenverhalen, maar de belangrijkste gaan altijd over namen. Want als ratten op een heldere nacht oog in oog komen te staan met de Stroper, of als de Stroper hen opzoekt, terwijl ze met halfdichte ogen in elkaar gedoken in hun nest onder de grond zitten, dan vertellen ze hem hun naam, als teken van hun verdienste. En wat er met de Naamlozen gebeurt, die slechts vlees, vacht en snorharen bezitten, weet geen rat. Volgens sommige verhalen bedekt de Stroper de grond van zijn burcht met hun botten,

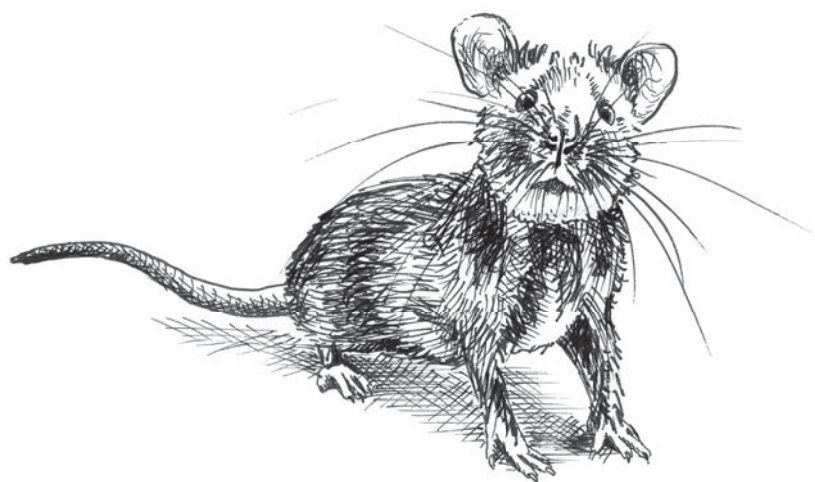
volgens andere worden de Naamlozen opnieuw geboren, net zo lang tot ze hun naam hebben verdiend. Dan pas kunnen ze het Land van Botten achter zich laten.

Maar de ratten van de Doornhaag vertellen elkaar andere verhalen. Zij weten waartoe een rat in staat is die zijn naam wil verdienen. De oudsten van hen hebben De Schitterende en zijn ontaarde broer nog gekend. Wie van hen, vragen zij zich af, zou de Stroper weigeren? Wie leefde er zonder zijn naam waar te maken? En ze fluisteren dat een naam verraderlijker kan zijn dan je zou denken.

Ook de jongelingen kennen de verhalen uit die tijd, al waren zij toen nog niet eens geboren. Ze gaan over twee ratten die een naam deelden, die met de Stroper renden en daar een hoge tol voor betaalden.

De oudere ratten spreken de jongelingen niet tegen. Al weten zij hoe het echt is gegaan, ze weten ook dat een goed verhaal aan kracht kan winnen. Maar als een jongeling een vraag stelt over een naam, en de ouderen zijn in de juiste stemming, dan glimlachen ze misschien wel, en vertellen ze met een ernstige stem het oudste verhaal, waarvan iedere rat de laatste zinnen uit zijn hoofd kent:

Heb je Moeder lief, ren met de Jager en dans met de Schelm. Maar bewaar een plek, diep vanbinnen, voor je naam en bescherm die. Want op een dag betreed je het Land van Botten en sta je voor de Stroper. En daar kun je maar beter op voorbereid zijn.

‘Kalle.’

‘Kalle!’

‘Kalle, word wakker.’

Zachte poten schudden aan Kalles schouders. Langzaam drong de vertrouwde duisternis van het familienest tot hem door. Geen enkel licht bereikte

ooit deze diepe gangen, maar de andere ratten waren zo stil dat het nog geen nacht kon zijn.

‘Moeders?’

Ze antwoordden niet maar schuifelden in het droge gras. Hij fronste en ademde diep hun geur in. Die rook bijna net als anders, zo warm en vertrouwd als de geur van de aarde om hem heen, maar die geur vermengde zich nu met de geur van hun bezorgdheid; Berks berusting en Kibbels vrees. Het geschuifel hield op en Berk kwam overeind.

‘Je hebt gelijk, hij is weg,’ zei ze. ‘Verdraaide rat, we zijn net te laat.’

Weg? Kalle voelde de leegte naast zich; de ruimte in het nest waar zijn broer hoorde te zitten. Hij kreunde. *Oh, nee. Splinter. Niet weer.*

‘Oké, m’n jongen,’ zei Berk tegen Kalle. ‘Waar is hij nu weer naartoe?’

‘Ik heb geen idee,’ zei Kalle. ‘Sorry.’

‘Vannacht is er een naamjacht,’ momperde Kibbel. ‘Je weet hoe hij is.’

Ja, hij wist hoe Splinter was. En als er een naamjacht was, en Splinter was nergens te bekennen, dan was er maar één plek waar hij kon zijn: precies daar waar hij niet mocht komen, en waar de Moeders hem niet konden ophalen. Kalle wankelde even op zijn poten en veegde de grassprietten van zijn vacht. 'Ik ga hem wel halen.'

'Dat lijkt me het beste,' zei Berk. 'Zeker na wat er de laatste keer is gebeurd.'

Kalle slikte. Het was helemaal niet grappig geweest, die laatste keer. Hij wilde naar de gang lopen, maar Kibbel hield hem tegen, met haar poten op zijn vacht. Haar snorharen kietelden toen ze haar kop liet zakken, vlak bij zijn snuit. 'Kalle, we weten dat hij het niet makkelijk heeft. Dat weten we.' Ze praatte gehaast, angstig. 'Maar hij moet wachten. Echt waar. Zeker nu jullie bijna jongelingen zijn. Onze geur beschermt jullie niet meer...' Ze schraapte haar keel. 'Let op hem, want wij kunnen het niet doen. Beloof dat je op hem let.'

Kalle legde zijn poot op de zachte vacht van haar schouder. 'Ik zal mijn best doen, Moeder.'

'Gebruik je woorden,' voegde ze eraan toe. 'Naar jou luistert hij.'

'Nah,' zei Kalle. 'Lang niet altijd, hoor.'

'Nee, maar hij luistert eerder naar jou dan naar ons,' zei Berk droogjes. Ze duwde Kibbel zachtjes naar de kant en draaide zich naar Kalle. 'Je broer is zonder een greintje verstand geboren, en al hebben we ons best gedaan, hij is en blijft een sufferd.' Ze zuchtte. 'Probeer hem tegen te houden, voordat hij iets stoms doet, oké?'

'Ik zal op hem letten. Ik beloof het.'

‘Goed zo,’ zei Berk. ‘Ga nu maar snel.’

En dus stoof Kalle het nest uit en rende door de tunnel naar de gemeenschappelijke holen. Hoe hoger hij kwam, hoe lichter het werd. Langs de wanden onderscheidde hij gladde wrijfplekken, wortels, en krassen van nagels, en hoe lichter het werd, des te duidelijker werden de altijd aanwezige geluiden van de clan. Door de tunnels galmde een opgewonden mengelmoes van gefluister, geroep, gekibbel en gegrinnik, dat Kalle aan alle kanten omringde toen hij hoger kwam en de gemeenschappelijke holen bereikte. De geuren overvielen hem: Leiders, Ooms, Moeders, jongelingen, flapvoeters en rittens, alles door elkaar, maar toch nog van elkaar te onderscheiden. Kalle stond er niet bij stil. Het ging hem alleen om de geur van die ene rat. Hij pikte Splinters geurspoor op en volgde dat, kriskras door de burcht.

‘Pas op, flapvoeter!’

Een stel jongelingen botsten tegen hem aan en liepen toen lachend en duwend verder. Kalle schonk nauwelijks aandacht aan hen. Hij rende verder en wist nu zeker dat hij Splinters spoor te pakken had. Elke bocht en elke tunnel leidde naar de jachtkamer. Hij rende door gangen en holen en zocht zigzaggend zijn weg naar boven, door het gangenstelsel van de burcht, naar de allerhoogste ruimte die er was. Een kruising, een gang, een bocht, en toen scheen het daglicht in zijn ogen en bleef hij staan.

Twijfelend – met één poot opgetild en een snelle, vluchtige ademhaling. Nog twee stappen en hij zou ergens zijn waar flapvoeters helemaal niet mochten komen. Nog twee stappen en hij stond in de jachtkamer, terwijl er vannacht een naamjacht zou

plaatsvinden. En op zo'n nacht mochten hier alleen jongelingen en Leiders komen; voor alle anderen was het verboden terrein. Een koude windvlaag drong door tot in de bedompte tunnel, maar alsnog waren de geuren van eerdere jachten bedwelmend: scherp en muskusachtig. Kalle voelde het bloed in zijn poten kloppen. Hij mocht hier niet zijn. Niet vlak voor zonsondergang. Hij zou hier weg moeten blijven, uit respect voor de Jager. Maar Splinters geur was sterk, en om de hoek hoorde Kalle het drukke gekrabbel van pootjes en een rat die opgewonden hèhè-geluiden maakten. Kalle klemde zijn kaken op elkaar. O, jazeker: Splinter was daarbinnen.

Kalle keek verlangend naar de duisternis achter zich. Was hij maar ergens anders, en had hij maar een normale broer. Maar dat was hij niet en die had hij niet. En hij kon niets anders doen dan dit. Dus trok hij zijn snorharen op en ging de hoek om, en terwijl hij door de opening stapte, kneep hij zijn ogen een beetje dicht.

Zonlicht, laag en rood, verlichtte de kamer. Sommige wanden baadden in het karmijnrode licht, andere lagen in de schaduw, die door de nabijheid van het licht nog donkerder was. En tussen het licht en donker rende Splinter heen en weer, dan weer snuffelend aan een kluit naar beneden gevallen aarde, dan weer snuivend met zijn neus in de lucht. Van opwinding onderzocht hij alles wat hij tegenkwam en zijn ogen fonkelden. Het licht gaf zijn vacht verschillende kleuren: sneeuw wit in de schaduw, rood in het avondlicht en zwart als hij bij de ingang kwam.

Kalle keek vanuit de gang naar Splinters opgewonden sprongen en zuchtte. Waarom ik? vroeg hij zich af. En toen, hardop, maar nog steeds zachtjes, zei hij: 'Hé, Splinter?'

Splinter, die op zijn achterpoten zat en zijn voorpoten tegen de muur hield, bleef stokstijf zitten. Toen draaide hij zich om en er verscheen een grijns op zijn gezicht. 'Hé, Kal! Dus je bent er toch? Mooi man.' Hij liet zich zakken en kwam met een paar grote sprongen naar Kalle toe. 'Ga je met me mee op jacht?'

Kal. Nah. Splinter wist hoe erg Kalle het vond als iemand hem zo noemde, maar hij deed het toch, omdat hij het grappig vond. Splinter vond wel meer dingen grappig die helemaal niet grappig waren. Kalle schudde zijn hoofd. 'Nah. Ik dacht het niet. Splinter, we mogen hier helemaal niet komen.'

Splinter was niet onder de indruk. 'Ik wel. Ik ga op jacht.'
'Weet je nog, vorige keer?'

De grijns verdween van Splinters gezicht. 'Dit keer gaat het anders.' Hij draaide zich om en keek naar het schemerlicht. 'Dit keer gaat het lukken.'

'Ze laten je nooit meedoen. Je bent een flapvoeter.' Hij gebaarde naar Splinters flank. 'En je bent niet gemarkeerd.'

Splinter grijns keerde terug. Hij maakte een afwijzend gebaar met zijn poot. 'Tsss, dat maakt helemaal niks uit.'

Maar Splinter wist beter dan wie dan ook dat het wél uitmaakte. Als je niet door een andere jongeling met 'respect' gemarkeerd werd, stierf je als werkslaaf voordat je op jacht kon gaan. Of, in het geval van Splinter, zou je toegetakeld en gehavend, maar nog altijd

brutaal, door een woedende Leider naar huis gesleept worden, terug naar de Moeders.

Kalle keek zenuwachtig de gang in. 'Doe niet zo dom. Laten we gaan.'

'Ga jij maar. Ik ben een prooizoeeker.' Splinter lachte om de uitdrukking op Kalles gezicht. 'Luister, ik heb een plan. Het enige wat ik nog nodig heb is een jongeling die me wil markeren.'

Kalle keek hem aan. 'Volgens mij ben je niet goed bij je hoofd. Niemand gaat je...'

Hij maakte zijn zin niet af, want door de gang kwam een grote jongeling aan die bleef stilstaan zodra hij hun zag. Kalle herkende hem. Het was Bink, een aardige jongeling die nooit vervelend deed tegen flapvoeters. Maar nu keek Bink heel kwaad, van Kalle naar Splinter.

Kalle begon te praten. 'Het spijt ons echt heel erg. We zijn hier helemaal niet. Nah. Ik bedoel, we zijn hier wel, maar straks niet meer. We gaan nu weg, toch, Splinter?' Kalle probeerde zijn broer vast te pakken, maar Splinter sprong opzij.

'Ik ga niet weg, Kal.' Hij knipoogde naar Bink. 'Ik ga op jacht.'

Binks oren gingen van woede naar achteren. Achter hem in de tunnel klonk getrippel en er kwamen meer jongelingen binnen. Hun geur verspreidde zich door de ruimte. Kalle rook hun markeringen, het respect dat ze pas hadden gekregen. Hij hield het bijna niet meer uit en wilde weg. Een vrouwtje, Ros, dat in de tunnel naast hen woonde, kwam naar voren.

'Flapvoeters,' zei ze bijna walgend. 'Wat doen jullie hier?'

Bink knikte naar Splinter. ‘Die daar, die ken ik wel. Dat is de witte rat die altijd voor problemen zorgt.’

Splinter kreeg een harde blik in zijn ogen. Hij hield zijn kop scheef en deed een stap naar voren. En toen staaarde hij Bink uitdagend aan. Kalle hield zijn adem in. Een van de lievelings-spelletjes van de jongelingen was om met een grote sprong boven op een flapvoeter te gaan zitten zodat die zich moest overgeven. Maar tot Kalles verbazing zuchtte Bink alleen.

‘Ik heb geen zin in dat gedoe van jou, flapvoet. Niet vlak voor mijn naamjacht.’ Hij deed een stap opzij. ‘Ga weg, en dan hebben we het er niet meer over.’

De andere prooizoekekers keken elkaar even aan, maar toen stapten ze opzij zodat er een pad ontstond, terug de burcht in. Kalle wilde niets liever dan die tunnel weer in rennen.

‘Splinter,’ siste hij, ‘we moeten gaan. Nu.’

Maar Splinter draaide zich om en Kalle zag de woedende blik in zijn ogen. ‘Nee. Ik heb het je toch gezegd? Ik ga op naamjacht.’

‘Maar waarom?’ Kalle smeekte bijna. ‘Binnenkort zijn we ook jongelingen. We kunnen toch wachten? Hé...? Dan kunnen we samen op naamjacht gaan.’ Hij liet de binnenkant van zijn voorpoten zien. ‘Alsjeblieft? Voor mij?’

Splinters ogen werden groter, en hij tilde een poot half op. ‘Kalle, ik...’

‘Hij heeft gelijk, flapvoeter,’ viel Bink hem in de rede. ‘Je zou moeten wachten. Je bent nog te klein om met de Stroper te dansen. Ze zullen je straffen.’

EEEN WOORD VAN DE SCHRIJVER

Kalle is een verhaal over ratten, maar dat weet je inmiddels wel. (Zo niet, dan is er iets misgegaan en dan ligt dat aan mij, niet aan jou.) Om dit boek te kunnen schrijven moest ik veel leren, en gelukkig kon ik een vriend bellen. Manuel Berdoy is een rattendeskundige die heel veel weet. Hij beantwoordde een boel domme vragen en bracht me op goede ideeën. Hij is de schrijver en regisseur van: *The Laboratory Rat: A Natural History*. Dit is een prachtige film over het gedrag van ratten. Je kunt hem nog steeds op internet vinden (maar vraag eerst aan je ouders of je hem mag zien). Een andere onlinebron die ik vaak heb geraadpleegd is Anne's Rat Page (gemaakt door Anne Hanson). Je vindt er bijna alles over het leven van ratten, maar ik waarschuw je alvast: de informatie is heel uitvoerig.

Als je filmpjes van ratten bekijkt, dan zul je zien dat ze zich net zo gedragen als Kalle en Splinter. Maar in dit verhaal vallen je misschien ook dingen op die ratten in het echt nooit zouden doen. Bedenk dan dat verhalen hun eigen leven leiden, volgens hun eigen wetten (en verhalen zijn brutale schoften: het moet altijd gaan zoals zij willen).

Hoe dan ook, dank je voor het lezen van dit boek. Ik hoop dat je mijn rattenverhaal leuk vond!

Tom

Tom Moorhouse woont in Oxford. Als hij niet aan het schrijven is, werkt hij als ecooloog aan de afdeling Dierkunde van de universiteit van Oxford. In de loop der jaren is hij al heel veel dieren tegengekomen. De meeste probeerden hem te bijten. Hij houdt van de bergen en het bos, beklimt graag rotsen en wil – weer of geen weer – altijd naar buiten.

OVER DE VERTALER

Als vertaler duik je een tijdje onder in het verhaal van iemand anders. Je zoekt niet alleen naar de betekenis van woorden, je denkt ze, maakt ze van jou, neemt ze in je mond, luistert hoe ze klinken – en ondertussen word je goede vrienden met de personages in het verhaal. Je weet alles van hen, en in gedachten ben je soms misschien wel even die jongen die met dieren kan praten of dat meisje dat beeldhouwer wil worden.

Tijdens het vertalen van dit boek ben ik goede vrienden geworden met Kalle, en later ook met Splinter. Ik stelde me voor hoe het in de rattenburcht rook, welke geluiden Kalle er na zonsondergang hoorde en hoe het was om weg te duiken voor een nachtvogel of een dagvlieger. Nu de vertaling af is, mis ik Kalle, alsof een goede vriend op reis is gegaan. Ik wil heel graag weten hoe het met hem is en waar hij en Veer nu zijn. Ik hoop dat hij snel weer iets van zich laten horen.

Aimée

Aimée Warmerdam woont soms in Amsterdam en soms in Rome. Ze houdt van woorden, zinnen en verhalen, van de zee en van gierzwaluwen. Ze heeft twee katten waarvan er één het liefst op haar hoofd slaapt. Als kind had ze zelf tamme ratten, die vernoemde ze naar haar helden uit de boeken van Jan Terlouw. Pjotr was haar lievelingsrat.

Twee boeken die zij vertaalde werden genomineerd voor de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs en haar vertaling van *Ik geef je de zon* werd in 2015 door Hebban.nl verkozen tot het beste jongerenboek in de categorie 'vertaald'.

OVER DE ILLUSTRATOR

Iedereen heeft dromen. Maar o wat is het soms eng om ze na te jagen. Want er kan zoveel mis gaan... Dus blijven we zitten waar we zitten, want daar is het beschut en veilig. En bekend.

Kalle had dat ook veel liever gedaan, maar dankzij Splinter móest hij wel de wijde wereld in. Diep ademen en gáán! En terwijl hij onderweg was, merkte hij dat 'ie veel meer kon dan hij vooraf dacht. Dat je soms ineens hulp krijgt uit onverwachte hoeken. Dat struikelen en foutjes maken vaak helemaal niet erg is, maar vooral leerzaam. En dat je daarna meer kunt en durft dan je ooit had durven dromen. En ervan geniet!

Zo was het voor mij om de illustraties bij dit geweldige verhaal over Kalle en Splinter te maken. Teken en schilderen doe ik al mijn hele leven, maar ik wilde graag een kinderboek illustreren. Ik kwam in contact met KNNV Uitgeverij en – toeval of niet – ze vonden mijn tekenstijl passen bij dit boek en vroegen of ik de illustraties wilde maken! Ik wist niet precies waar ik aan begon, maar ik heb ja gezegd en ben ervoor gegaan. Soms was het makkelijk en genieten, soms was het moeilijk en vooral doorzetten. Maar ik heb genoten!

Ik hoop dat Kalle jullie ook heeft geïnspireerd: om te geloven in jezelf, avonturen aan te gaan, en je dromen waar te maken.

Sonja

ilovewhatidoandmaybeyouwilltoo.wordpress.com

EERDER VERSCHENEN VAN TOM MOORHOUSE

Tom Moorhouse schreef ook *De lokroep van de rivier* en *Het overstroomde land*, over het dierenleven aan de waterkant en de avonturen van twee jonge woelratten. In deze boeken kom je ook Kalle weer tegen, onder zijn echte naam Fo'dur.

“Charmant debuut over een familie woelratjes”

- Bas Maliepaard

Kibbel

Berk
Na'sta

Mout
Ro'nar

Bink

Akla
Ged'dur

Veer

Kalle
Fo'dur

Splinter
Ra'lag

Akla
Ar'bus

Helder

Bliksem

Lente
Do'than

Akla
Rai'thir

Na'dir

De Vlek

Kruiper